

บทที่ 4

การจัดกระทำกรออกแบบและการจัดกระทำกรผลิต

การศึกษาข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั้งภาคเอกสารและ ภาคสนาม เรื่องเอกลักษณ์จังหวัดมหาสารคามเพื่อนำไปสู่การออกแบบลวดลายबाटิก จากการศึกษาได้คัดเลือกสัญลักษณ์ที่โดดเด่นที่สุด และโดดเด่นรองลงมาของเอกลักษณ์จังหวัดมหาสารคาม แล้วนำมาจัดกระทำกรออกแบบเพื่อนำไปสู่การผลิต

1. การจัดกระทำกรออกแบบ

1.1 การจัดกระทำกรออกแบบ แบบที่ 1 ดอกลีลาวดี

1.1.1 ผลของการวิเคราะห์ข้อมูล

ดอกลีลาวดีสีขาว ดอกไม้ประจำจังหวัดมหาสารคาม ลักษณะของ ดอกโดยทั่วไปจะมีขนาดใหญ่ถึงกลาง กลีบดอกมี 5 กลีบ เกสรตัวผู้ เกสรตัวเมีย อยู่ลึกเข้าไปข้างใน ดอกมีลักษณะคล้ายท่อ ทำให้มองไม่เห็นเกสรตัวผู้และเกสรตัวเมีย โดยจะมีเกสรตัวผู้ 5 อัน อยู่ที่โคนก้านดอก ส่วนเกสรตัวเมียอยู่ลึกลงไปภายในดอก เกสรตัวผู้และเกสรตัวเมียบานไม่พร้อมกัน ยากต่อการผสมตัวเอง ช่อดอก ดอกจะผลิออกมาจากปลายยอดเหนือใบ เห็นเป็นช่อดอกใหญ่สวยงาม เป็นช่อดอกชนิดตั้งขึ้น ในหนึ่งช่อจะมีดอกบานพร้อมกัน 8 – 15 ดอก ใบ เป็นใบเดี่ยว มีการเรียงตัวแบบสลับและหนาแน่นใกล้ปลายกิ่ง มีลักษณะแตกต่างกันไปทั้งรูปร่าง ขนาด สี และความหนาแน่น โดยทั่วไป ใบจะหนา เหนียวแข็ง และมีสีตั้งแต่สีเขียวอ่อนถึงสีเขียวเข้ม มีเส้นกลางใบแตกสาขาออกไปคล้ายขนนก ขนาดใบแตกต่างกัน

สรุป

ลักษณะเด่นลำดับที่ 1 คือ ดอกลีลาวดี

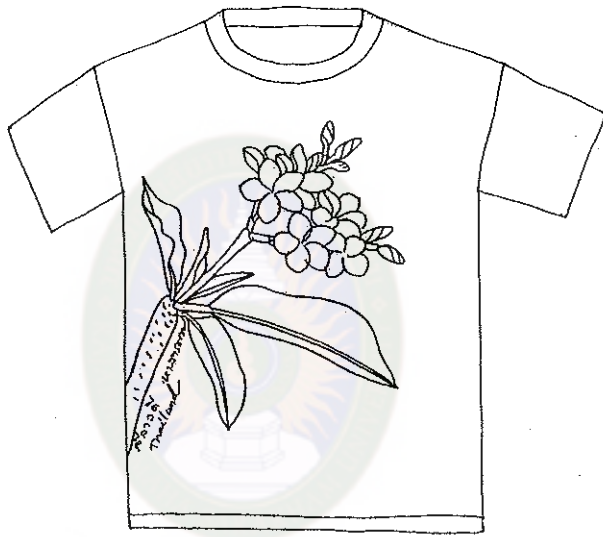
ลักษณะเด่นลำดับที่ 2 คือ ใบแก่ ใบอ่อน และก้านดอก

ลักษณะเด่นลำดับที่ 3 คือ กิ่งและตัวอักษร

1.1.2 การออกแบบ

ผู้วิจัยได้ใช้หลักการ การออกแบบที่มีรูปประธานเป็นหลัก หมายถึง รูปดอกลีลาวดีเป็นประธานของภาพซึ่งเป็นลักษณะเด่นที่ 1 และมีส่วนอื่นเป็นองค์ประกอบรองลงมาคือ ใบและก้านดอก และกิ่งเป็นลักษณะเด่นลำดับที่ 3 แม้ว่าตัวประธานคือดอกลีลาวดีจะเป็นประธาน

หลักก็จริง ส่วนประกอบรองก็มีความสำคัญในการประสานด้วยเช่นกัน และใส่ข้อความว่า “ลีลาวดี มหาสารคาม” ให้มีขนาดพออ่านได้แต่จะไม่แข่งกับภาพซึ่งเป็นสิ่งสำคัญกว่า การจัดภาพ ใช้หลักการออกแบบลดทอนในลักษณะสมส่วนทรง คือ การทำรูปแบบลดทอนลงในระวางเนื้อที่ที่กำหนดไว้ โดยที่ทั้งด้านซ้ายและขวา ไม่จำเป็นที่จะต้องให้รูปลดทอนต้องเหมือนกันหมดหรือมีขนาดเท่ากันหมดก็ได้ แต่ให้ดูรู้สึกว่ามีน้ำหนักของภาพเท่ากันทั้งสองด้าน เพื่อให้เกิดการดุลยภาพตามความหมายของคำว่า สมส่วนทรง

ภาพที่ 23 แบบที่ 1 ดอกลีลาวดี

1.2 การจัดกระทำการออกแบบ แบบที่ 2 ดอกลีลาวดี

1.2.1 ผลของการวิเคราะห์ข้อมูล

ดอกลีลาวดีสีขาว ดอกไม้ประจำจังหวัดมหาสารคาม ลักษณะของ ดอก โดยทั่วไปจะมีขนาดใหญ่ถึงกลาง กลีบดอกมี 5 กลีบ เกสรตัวผู้ เกสรตัวเมีย อยู่ลึกเข้าไปข้างใน ดอกมีลักษณะคล้ายท่อ ทำให้มองไม่เห็นเกสรตัวผู้และเกสรตัวเมีย โดยจะมีเกสรตัวผู้ 5 อัน อยู่ที่โคนก้านดอก ส่วนเกสรตัวเมียอยู่ลึกลงไปภายในดอก เกสรตัวผู้และเกสรตัวเมียบานไม่พร้อมกัน ยากต่อการผสมตัวเอง ช่อดอก ดอกจะผลิออกมาจากปลายยอดเหนือใบ เห็นเป็นช่อดอกใหญ่ สวยงาม เป็นช่อดอกชนิดตั้งขึ้น ในหนึ่งช่อจะมีดอกบานพร้อมกัน 8 – 15 ดอก ใบ เป็นใบเดี่ยว มีการเรียงตัวแบบสลับและหนาแน่นใกล้ปลายกิ่ง มีลักษณะแตกต่างกันไปทั้งรูปร่าง ขนาด สี และความหนาแน่น โดยทั่วไป ใบจะหนา เหนียวแข็ง และมีสีตั้งแต่สีเขียวอ่อนถึงสีเขียวเข้ม มีเส้นกลางใบแตกสาขาออกไปคล้ายขนนก ขนาดใบแตกต่างกัน

การออกแบบลวดลายดอกกลีลาวดีแบบที่ 2 ผู้วิจัยได้ใช้หลักการ การออกแบบที่มีรูปประธานเป็นหลักเช่นกัน หากแต่ปรับสัญลักษณ์ให้เกิดความน่าสนใจยิ่งขึ้น ดังสรุปสัญลักษณ์ไว้ต่อไปนี้

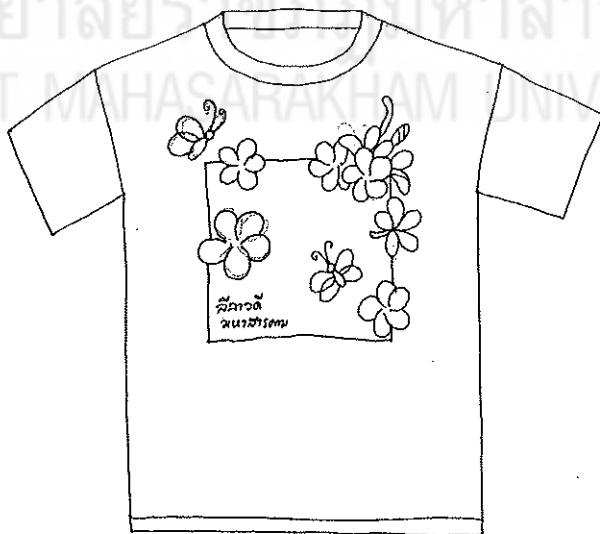
สรุป

ลักษณะเด่นลำดับที่ 1 คือ กลุ่มดอกกลีลาวดี

ลักษณะเด่นลำดับที่ 2 คือ ผีเสื้อ ไบ ดอกเดี่ยวและตัวอักษร

1.2.2 การออกแบบ

ลวดลายมีกลุ่มดอกกลีลาวดีจะเป็นประธานของภาพ ส่วนอื่นที่เป็นองค์ประกอบลงมาคือ ไบ ดอกเดี่ยว และผีเสื้อ จะเห็นว่าส่วนเด่นและส่วนรองมีความโดดเด่นเกือบเท่ากัน และยังถูกจัดวางไว้บนกรอบสี่เหลี่ยมและให้สีเข้มและยังเป็นสีตรงกันข้ามส่งผลให้ทั้งประธานหลักและรองโดดเด่นสดใส ดูสนุกสนานเปลือยเพลิน สุดท้ายใส่ข้อความว่า “กลีลาวดี มหาสารคาม” ตรงมุมล่างซ้ายให้มีขนาดพออ่านได้แต่จะไม่แข่งกับภาพซึ่งเป็นสิ่งสำคัญกว่า การจัดภาพ ใช้หลักการออกแบบลวดลายในลักษณะสมส่วนทรง คือ การทำรูปแบบลวดลายลงในระวางเนื้อที่ที่กำหนดไว้ โดยที่ทั้งด้านซ้ายและขวา ไม่จำเป็นที่จะต้องให้รูปลวดลายต้องเหมือนกันหมดหรือมีขนาดเท่ากันหมดก็ได้ แต่ให้รู้สึกว่ามีน้ำหนักของภาพเท่ากันทั้งสองด้าน เพื่อให้เกิดการดุลยภาพ ตามความหมายของคำว่า สมส่วนทรง

ภาพที่ 24 แบบที่ 2 ดอกกลีลาวดี

1.3 การจัดกระทำการออกแบบ แบบที่ 3 พระธาตุนาดูน

1.3.1 ผลของการวิเคราะห์ข้อมูล

พระธาตุนาดูน เป็นศูนย์รวมจิตใจชาวมหาสารคาม ชาวมหาสารคามมักนิยมไปสักการะ บูชาด้วยรูปเทียนและดอกไม้ในวันสำคัญทางศาสนา และวันพระ ส่วนดอกบัวมีความสัมพันธ์กับพุทธศาสนาซึ่งปรากฏในพุทธประวัติ และเป็นสัญลักษณ์ที่ใช้กันแพร่หลาย พระธาตุนาดูนเป็นแหล่งโบราณคดีที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีตของเขตจังหวัดมหาสารคาม เพราะบริเวณนี้ได้เคยเป็นที่ตั้งของนครจำปาศรีมาก่อน การขุดพบสถูปบรรจุพระบรมสารีริกธาตุบรรจุในตลับทองคำ เงินและสำริด ซึ่งสันนิษฐานว่ามีอายุอยู่ในพุทธศตวรรษที่ 13-15 สมัยทวารวดี

สรุป

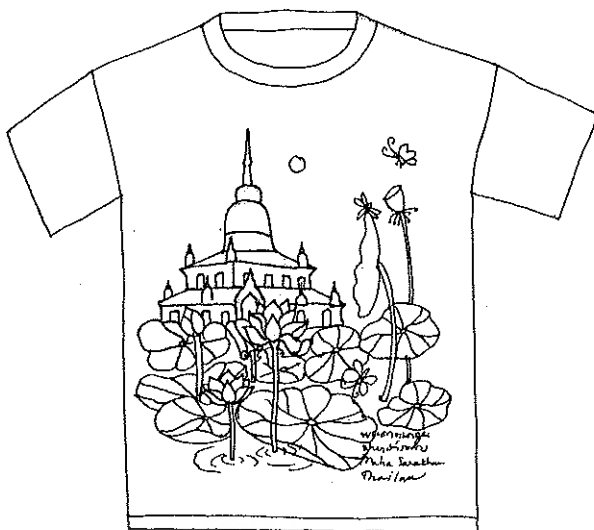
ลักษณะเด่นลำดับที่ 1 คือ องค์พระธาตุนาดูน

ลักษณะเด่นลำดับที่ 2 คือ ดอกบัว ใบบัว

ลักษณะเด่นลำดับที่ 3 คือ แมลงปอ ผีเสื้อและตัวอักษร

1.3.2 การออกแบบ

การออกแบบผู้วิจัยได้ใช้หลักการ การออกแบบที่มีรูปประธานเป็นหลัก หมายถึง รูปดอกบัวเป็นประธานของภาพ และมีจุดนำสายตาให้มองเห็น พระธาตุนาดูน ตั้งตระหง่านอยู่เบื้องหลัง ส่วนอื่นเป็นองค์ประกอบรองลงมาคือดวงอาทิตย์ ใบและก้านดอก และเหล่าแมลงปอ ผีเสื้อ แต่แม้ว่าตัวประธานคือกลุ่มดอกบัวก็จริง ส่วนประกอบรองลงมาถูกนำสายตาให้เห็นเด่นกว่าประธานเสียอีก เป็นการประสานด้วยเส้น สี รูปทรงอย่างเหมาะสม และใส่ข้อความว่า “พระธาตุนาดูน มหาสารคาม” ให้มีขนาดพออ่านได้แต่จะไม่แข่งกับภาพซึ่งเป็นสิ่งสำคัญกว่าการจัดภาพ ใช้หลักการออกแบบลวดลายในลักษณะสมส่วนทรง คือ การทำรูปแบบลวดลายลงในระวางเนื้อที่ที่กำหนดไว้ โดยที่ทั้งด้านซ้ายและขวา ไม่จำเป็นที่จะต้องให้รูปลวดลายต้องเหมือนกัน แต่ให้ดูรู้สึกว่ามีน้ำหนักของภาพเท่ากันทั้งสองด้าน เพื่อให้เกิดการดุลยภาพ

ภาพที่ 25 แบบที่ 3 พระธาตุนาดูน

1.4 การจัดกระทำการออกแบบ แบบที่ 4 อาชีพทำนา

1.4.1 ผลของการวิเคราะห์ข้อมูล

อาชีพทำนา เป็นอาชีพหลักของเกษตรกรชาว จ. มหาสารคาม มีข้าวหอมมะลิคุณภาพดีจนมีชื่อเสียงระดับประเทศ และข้าวยังเป็นอาหารหลักอีกด้วย ชาว จ. มหาสารคามมีความผูกพันกับการทำนาข้าวมาแต่ครั้งบรรพกาลมีสัตว์เลี้ยงคู่ทุกข์คู่ยากในวิถีชีวิตกรรมก็คือ ควาย จะเห็นได้ว่าชนบทรรมนิยมประเพณีต่าง ๆ จะมีเรื่องของข้าวปรากฏอยู่แทบทั้งสิ้น ฉะนั้นอาชีพทำนา นับเป็นเอกลักษณ์ที่ผู้วิจัยจะต้องนำมาออกแบบเป็นลวดลายนาติด

สรุป

ลักษณะเด่นลำดับที่ 1 คือ ควาย

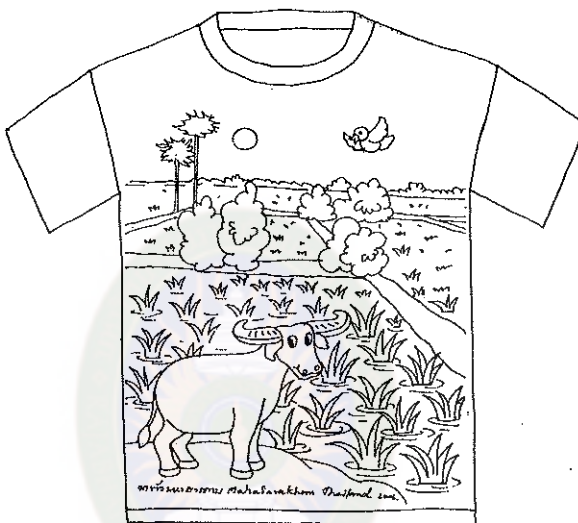
ลักษณะเด่นลำดับที่ 2 คือ ฟุ้งนาดำ

ลักษณะเด่นลำดับที่ 3 คือ ทิวไม้ นกและตัวอักษร

1.4.2 การออกแบบ

การออกแบบผู้วิจัยได้ใช้หลักการ การออกแบบที่มีรูปประธานเป็นหลัก หมายถึง รูปควายเป็นประธานของภาพ และมีจุดนำสายตาให้มองเห็นผืนนาดำที่มีน้ำขังอยู่เบื้องหลัง ส่วนอื่นเป็นองค์ประกอบรองลงมาคือ ทิวไม้ ต้นตาล และนก แต่แม้ว่าตัวประธานคือควายก็จริง ส่วนประกอบรองลงมาถูกนำสายตาให้เห็นเป็นความกลมกลืน เป็นการประสานด้วยเส้น สี รูปทรงให้เหมาะสม และใส่ข้อความว่า “อาชีพทำนา มหาสารคาม” ให้มีขนาดพออ่านได้

แต่จะไม่แข่งกับภาพซึ่งเป็นสิ่งสำคัญกว่า การจัดภาพ ใช้หลักการออกแบบลวดลายในลักษณะสมส่วนทรง คือ การทำรูปแบบลวดลายลงในระวางเนื้อที่ที่กำหนดไว้ โดยที่ทั้งด้านซ้ายและขวา ไม่จำเป็นที่จะต้องให้รูปลวดลายต้องเหมือนกัน แต่ให้ดูรู้สึกว่ามีน้ำหนักของภาพเท่ากันทั้งสองด้าน เพื่อให้เกิดการดุลยภาพ

ภาพที่ 26 แบบที่ 4 อาชีพร้านา

1.5 การจัดกระทำการออกแบบ แบบที่ 5 กลองยาววาปี

1.5.1 ผลของการวิเคราะห์ข้อมูล

กลองยาววาปี กลองยาววาปีเป็นผลงานหัตถกรรมของช่างชาวบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวอ.วาปีปทุม ซึ่งมีชื่อเสียงไปทั่วภาคอีสาน ชาวบ้านทำขึ้นเพื่อจำหน่าย และเอาไว้ใช้เอง ตัวกลองยาวจะทำจากไม้ขนุนทั้งต้นที่มีขนาดพอเหมาะ แล้วขุดเจาะให้กลวงด้วยเครื่องมือ ส่วนหน้ากลองจะทำจากหนังวัวจึงให้ตึงด้วยเชือก และยังมีนิยมตกแต่งตัวกลองด้วยผ้าพื้นบ้าน

สรุป

ลักษณะเด่นลำดับที่ 1 คือ กลองยาวอันที่ 1 มีลักษณะเอียงทิศทางขวา

ลักษณะเด่นลำดับที่ 2 คือ กลองยาวอันที่ 2 มีลักษณะตั้งตรง

ลักษณะเด่นลำดับที่ 3 คือ ฉากสี่เหลี่ยมและตัวอักษร

1.5.2 การออกแบบ

การออกแบบผู้วิจัยได้ใช้หลักการ การออกแบบที่มีรูปประธานเป็นหลัก หมายถึง รูปกลอง 2 อัน ที่เด่นพอ ๆ กัน แต่พิจารณารูปกลองที่เอียงไปด้านขวามีเชือกสะพายสูงขึ้น ไปจนล้นกรอบสี่เหลี่ยมนั้นคือประธานของภาพ และพื้นหลังเป็นฉากสี่เหลี่ยมซึ่งจะให้สีเข้มและตัดกันเพื่อขับให้ประธานของภาพ โดดเด่นสะดุดตายิ่งขึ้น และใส่ข้อความว่า “กลองยาววาวปี มหาสารคาม” ให้มีขนาดพออ่านได้แต่จะไม่แข่งกับภาพซึ่งเป็นสิ่งสำคัญกว่า การจัดภาพ ใช้หลักการออกแบบลวดลายในลักษณะสมส่วนทรง คือ การทำรูปแบบลวดลายลงในระวางเนื้อที่กำหนดไว้ โดยที่ทั้งด้านซ้ายและขวาไม่จำเป็นที่จะต้องให้รูปลวดลายต้องเหมือนกัน แต่ให้รู้สึกว่ามีน้ำหนักของภาพเท่ากันทั้งสองด้าน เพื่อให้เกิดดุลยภาพ

ภาพที่ 27 แบบที่ 5 กลองยาววาวปี

1.6 การจัดกระทำการออกแบบ แบบที่ 6 มั่นแควรบรือ (แอ็บเปิ้ลีสาน)

1.6.1 ผลของการวิเคราะห์ข้อมูล

มั่นแควรบรือ (แอ็บเปิ้ลีสาน) มั่นแควถือได้ว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่สร้างรายได้ และสร้างชื่อเสียงให้กับชาว.บรือ สาเหตุที่ทำให้มั่นแควของบรือมีชื่อเสียงนั้น เนื่องจาก ชาวสวนจะนำมันแควมาวางจำหน่ายข้างทางหลวงสองข้างตลอดเป็นแนวยาว ซึ่งเป็นทางผ่าน

ติดต่อไปมาระหว่างหลายๆ จังหวัดแถบอีสานตอนกลางและอีสานตอนเหนือบางจังหวัด และเป็นทางผ่านไปยังกรุงเทพมหานคร มันแกวบริบือนั้น ปลูกมากรองจากข้าว มันแกวบริบือมีรสชาติอร่อย กรอบ หวาน และมัน จนได้รับสมญานามว่าแอ๊ปเปิ้ลอีสาน ฉะนั้นมันแกว นับเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยจะต้องนำมาออกแบบเป็นลวดลายบาติก เพราะถือเป็นอาชีพอันเป็นเอกลักษณ์แตกต่างจากจังหวัดอื่น ๆ

สรุป

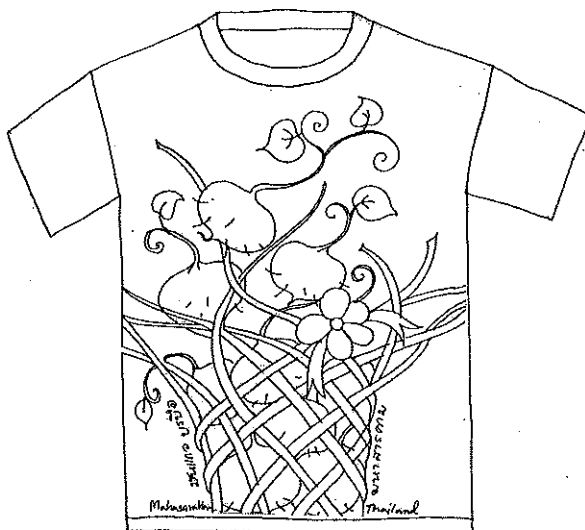
ลักษณะเด่นลำดับที่ 1 คือ มันแกวที่ลักษณะเคลื่อนที่

ลักษณะเด่นลำดับที่ 2 คือ ชลอมและ โบว์

ลักษณะเด่นลำดับที่ 3 คือ มันแกวที่อัดกันอยู่ด้านใต้และตัวอักษร

1.6.2 การออกแบบ

การออกแบบผู้วิจัยได้ใช้หลักการ การออกแบบที่มีรูปประฐานเป็นหลัก หมายถึง มันแกว 3 หัวที่มีลักษณะเคลื่อนที่เหมือนลอยขึ้นด้านบน ส่วนรองลงมาคือ รูปชลอมมันแกวและโบว์ เส้นของชลอมที่คล้ายจะเปิดให้มันแกวส่องลอยขึ้นนั้นส่งผลให้เกิดจินตนาการ และสนุกสนานระหว่างรูปทรงที่มีทิศทางและขนาดแตกต่างกัน สุดท้ายใส่ข้อความว่า “มันแกวบริบือมหาสารคาม” ให้มีขนาดพออ่านได้แต่จะไม่แข่งกับภาพซึ่งเป็นสิ่งสำคัญกว่า การจัดภาพใช้หลักการออกแบบลวดลายในลักษณะสมส่วนทรง คือ การทำรูปแบบลวดลายลงในระวางเนื้อที่ที่กำหนดไว้ โดยที่ทั้งด้านซ้ายและขวาไม่จำเป็นที่จะต้องให้รูปลวดลายต้องเหมือนกัน แต่ให้รู้สึกว่ามีน้ำหนักของภาพเท่ากันทั้งสองด้าน เพื่อให้เกิดดุลยภาพ

ภาพที่ 28 แบบที่ 6 มันแกวบริบือ (แอ๊ปเปิ้ลอีสาน)

1.7 การจัดกระทำการออกแบบ แบบที่ 7 ลิง โกสุม

1.7.1 ผลของการวิเคราะห์ข้อมูล

ลิงโกสุม เป็นลิงที่อาศัยอยู่ที่วนอุทยานโกสัมพี อ. โกสุมพิสัย ชาวบ้านเรียก "บุงลิง" หรือ "หนองบุง" เป็นสถานที่ที่มีทัศนียภาพอันร่มรื่นอยู่ติดริมฝั่งแม่น้ำชี ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ขึ้นชื่อของจังหวัด และนับเป็นสัญลักษณ์ที่ชาวจังหวัดมหาสารคามนิยมใช้มาก

พอสมควร

สรุป

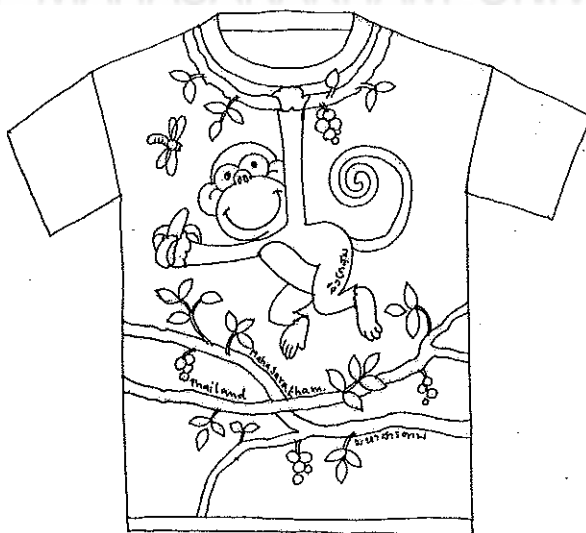
ลักษณะเด่นลำดับที่ 1 คือ ลิง

ลักษณะเด่นลำดับที่ 2 คือ กิ่งไม้ ใบไม้และผลไม้

ลักษณะเด่นลำดับที่ 3 คือ ป่าที่อยู่ไกลออกไปและตัวอักษร

1.7.2 การออกแบบ

การออกแบบผู้วิจัยได้ใช้หลักการ การออกแบบที่มีรูปประธานเป็นหลัก หมายถึง รูปลิงเป็นประธานของภาพ และมีส่วนอื่นเป็นองค์ประกอบรองลงมาคือ กิ่งไม้ ใบไม้ และผลไม้ แม้ว่าตัวประธานหลักคือลิงก็จริง ส่วนประกอบรองก็มีความสำคัญในการประสานด้วยเช่นกัน เพื่อให้เกิดความเหมาะสม และใส่ข้อความว่า “ลิงโกสุม มหาสารคาม” ให้มีขนาดพออ่านได้แต่จะไม่แข่งกับภาพซึ่งเป็นสิ่งสำคัญกว่า การจัดภาพ ใช้หลักการออกแบบลวดลายในลักษณะ สมส่วนทรง คือ การทำรูปแบบลวดลายลงในระวางเนื้อที่ที่กำหนดไว้ โดยที่ทั้งด้านซ้ายและขวา ไม่จำเป็นที่จะต้องให้รูปลวดลายต้องเหมือนกันหมดหรือมีขนาดเท่ากันหมดก็ได้ แต่ให้ดูรู้สึกราวมีน้ำหนักของภาพเท่ากันทั้งสองด้าน เพื่อให้เกิดการดุลยภาพ ตามความหมายของคำว่า สมส่วนทรง

ภาพที่ 29 แบบที่ 7 ลิงโกสุม

1.8 การจัดกระทำการออกแบบ แบบที่ 8 ปูทูลกระหม่อม

1.8.1 ผลของการวิเคราะห์ข้อมูล

ปูทูลกระหม่อม หรือ ปูจุพากรณ์ (ปูแป๋ง) เป็นปูน้ำจืดอาศัยอยู่ในป่าดงลำพัน พบเพียงแห่งเดียวในโลก ที่อ.นาเชือก จากการศึกษาของจุพาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่าเป็นปูที่หายากในโลก ดังนั้น ทางจุพาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงถือโอกาสที่สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุพากรณ์วลัยลักษณ์ ฯ ทรงเจริญพระชนมายุครบ 36 พระชันษา จึงได้ขอพระราชทานพระบรมราชนุญาต อัญเชิญพระนามของพระองค์เป็นนามปูน้ำจืดชนิดนี้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าปูทูลกระหม่อมมีความสำคัญอย่างยิ่งในเรื่องของที่มา

สรุป

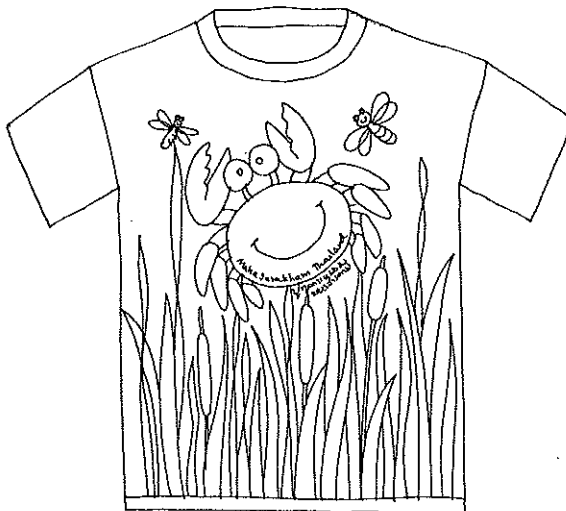
ลักษณะเด่นลำดับที่ 1 คือ ปูทูลกระหม่อม

ลักษณะเด่นลำดับที่ 2 คือ ป่าก้านรูปฤๅษีหรือลำพัน และแมลงปอ

ลักษณะเด่นลำดับที่ 3 คือ ป่าที่อยู่ไกลออกไปและตัวอักษร

1.8.2 การออกแบบ

การออกแบบผู้วิจัยได้ใช้หลักการ การออกแบบที่มีรูปประธานเป็นหลัก หมายถึงรูปปูทูลกระหม่อมเป็นประธานของภาพ และมีส่วนอื่นเป็นองค์ประกอบรองลงมาคือ ป่าก้านรูปฤๅษีหรือลำพัน และเหล่าแมลงปอ แม้ว่าตัวประธานหลักคือปูก็จริง ส่วนประกอบรองก็มีความสำคัญในการประสานด้วยเช่นกัน และได้ข้อความว่า “ปูทูลกระหม่อม มหาสารคาม” ให้มีขนาดพออ่านได้แต่จะไม่แข่งกับภาพซึ่งเป็นสิ่งสำคัญกว่า การจัดภาพ ใช้หลักการออกแบบลดทอนในลักษณะสมส่วนทรง คือ การทำรูปแบบลดทอนลงในระวางเนื้อที่ที่กำหนดไว้ โดยที่ทั้งด้านซ้ายและขวา ไม่จำเป็นที่จะต้องให้รูปลดทอนต้องเหมือนกันหมดหรือมีขนาดเท่ากันหมดก็ได้ แต่ให้ดูรู้สึกว่ามีน้ำหนักของภาพเท่ากันทั้งสองด้าน เพื่อให้เกิดการดุลยภาพ ตามความหมายของคำว่า สมส่วนทรง

ภาพที่ 30 แบบที่ 8 ปู่ทูลกระหม่อม

1.9 การจัดกระทำการออกแบบ แบบที่ 9 บ้านหม้อ

1.9.1 ผลของการวิเคราะห์ข้อมูล

บ้านหม้อ เป็นหมู่บ้านปั้นหม้อดินเผาตั้งอยู่ ต.เขวา อ. เมือง เป็นหมู่บ้านที่มีอาชีพปั้นหม้อดินเผา ซึ่งชาวอีสานใช้เป็นหม้อน้ำ หม้อแกง กรรมวิธีทำยังเป็นแบบโบราณดั้งเดิมแบบอีสาน ฉะนั้นหมู่บ้านปั้นหม้อ นับเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยจะต้องนำมาออกแบบเป็นลวดลายวาดิก เพราะถือเป็นอาชีพอันเป็นเอกลักษณ์แตกต่างจากจังหวัดอื่น ๆ

สรุป

ลักษณะเด่นลำดับที่ 1 คือ หม้อดินเผา 3 ใบ

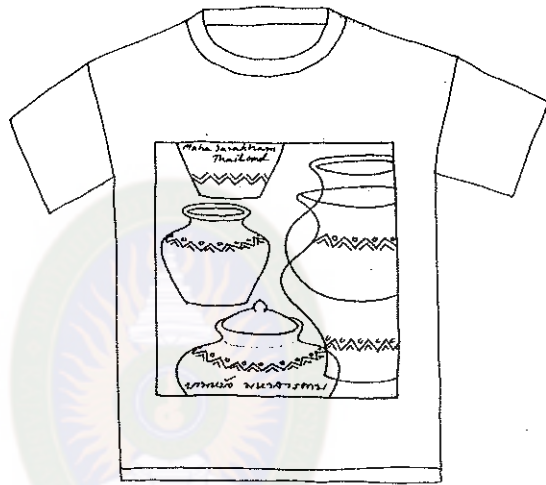
ลักษณะเด่นลำดับที่ 2 คือ หม้อเล็ก 2 ใบ

ลักษณะเด่นลำดับที่ 3 คือ พื้นหลังเป็นฉากสีเหลี่ยมและตัวอักษร

1.9.3 การออกแบบ

การออกแบบผู้วิจัยได้ใช้หลักการ การออกแบบที่มีรูปประธานเป็นหลัก หมายถึง รูปหม้อดินเผา 3 ใบที่อยู่ด้านหน้า มีองค์ประกอบรองลงมาคือหม้อเล็ก 2 ใบ ที่มีขนาดเล็กกว่า และพื้นหลังเป็นฉากสีเหลี่ยมซึ่งจะให้สีเข้มเพื่อขับให้ประธานของภาพโดดเด่นสะดุดตายิ่งขึ้น และใส่ข้อความว่า “บ้านหม้อ มหาสารคาม” ให้มีขนาดพออ่านได้แต่จะไม่แข่งกับภาพซึ่งเป็นสิ่งสำคัญกว่า การออกแบบชิ้นนี้ผู้วิจัยได้ใช้เส้นเป็นตัวประธานรูปทรงของหม้อดิน 3 ใบที่เป็นประธานของ

ภาพ โดยไม่คำนึงถึงความเป็นจริง หากแต่ต้องการให้เกิดการเชื่อมโยง กลมกลืน และแสดงความงามของรูปร่าง (Shape) และเป็นการแก้ปัญหารูปทรง (Form) ที่มีความทึบตัน การจัดภาพ ใช้หลักการออกแบบลวดลายในลักษณะสมส่วนทรง คือ การทำรูปแบบลวดลายลงในระวางเนื้อที่ที่กำหนดไว้ โดยที่ทั้งด้านซ้ายและขวาไม่จำเป็นต้องให้รูปลวดลายต้องเหมือนกัน แต่ให้ดูรู้สึกว่ามีน้ำหนักของภาพเท่ากันทั้งสองด้าน เพื่อให้เกิดดุลยภาพ

ภาพที่ 31 แบบที่ 9 บ้านหม้อ

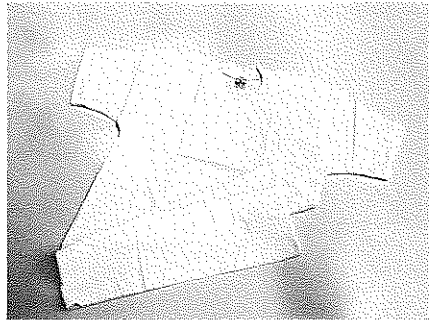
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

2. การจัดกระทำการผลิต

การจัดกระทำการผลิตลวดลายบาติกบนเสื้อยืดคอกลมแขนสั้น ผู้วิจัยได้เลือกใช้เทคนิคบาติกแบบระบาย เนื่องจาก ผ้าฝ้าย 100 % ของเสื้อยืดมีลักษณะเหนียวและหนาหากใช้วิธีการอื่น เช่น บาติกการช้อนสีจะเกิดปัญหาได้ เทคนิคบาติกแบบระบายบนเสื้อยืดคอกลมแขนสั้น ได้แบ่งขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนการเตรียมผ้า

1) เตรียมเสื้อยืดคอกลมแขนสั้นที่เป็นเส้นใยฝ้าย 100 % ทำความสะอาดให้เรียบร้อยด้วยผงซักฟอก เพื่อกำจัดแป้งและสารเคมีที่เคลือบอยู่ แล้วตากให้แห้งสนิท

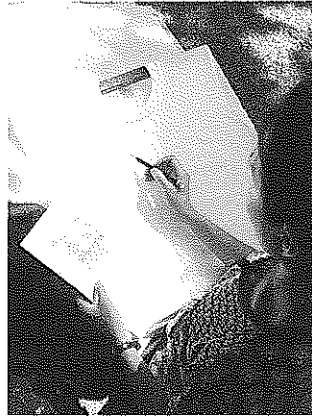
ภาพที่ 32 เสื้อยืดคอกลมแขนสั้น

2) ซึงผ้าบนกรอบไม้โดยสอดกรอบไม้เข้าไปในเสื้อยืดผ้ากับกรอบไม้ด้วยการถูให้ติดกับเทียน

ภาพที่ 33 แสดงการสอดกรอบไม้เข้าไปในเสื้อยืด

3) ร่างภาพตามแบบที่ออกแบบไว้ด้วยดินสอ 2B หรือดินสอชนิดละลายน้ำ การร่างควรร่างให้ชัดเจนเพราะจะทำให้การลงเทียนง่ายขึ้น

ภาพที่ 34 แสดงการร่างภาพด้วยเส้นดินสอ

ขั้นตอนการเขียนเทียน

- 1) ตั้งให้น้ำเทียนละลายในภาชนะ สแตนเลสบนเตาไฟฟ้า ให้ความร้อนพอดีประมาณ $120-140^{\circ}\text{C}$ แล้ว

ภาพที่ 35 อุปกรณ์หม้อเทียน เตาไฟฟ้า และชันตั้ง

- 2) ตักน้ำเทียนด้วยชันตั้งด้วยมือข้างที่ถนัด ส่วนมืออีกข้างถือผ้าเอาไว้เช็ดน้ำเทียนหรือต้อนยกชันตั้งออก

3) ลงเทียนตามรอยดินสอที่ร่างสวดลายไว้ การสังเกตเส้นเทียนที่เขียนลงบนผ้าว่าเป็นเส้นเทียนที่สามารถกันสีได้นั้น ให้สังเกตดังนี้คือ เส้นเทียนจะต้องใสและจมลงไปใฝ้าจนทะลุด้านหลัง หากเส้นเทียนที่เขียนลงบนผ้ามีสีขุ่น และนูนแสดงว่ายังใช้ไม่ได้ หากไม่แน่ใจให้ทดสอบกับเศษผ้าที่มีเนื้อผ้าเหมือนกันก่อนจะเขียนลงบนเสื้อจริง

ภาพที่ 36 แสดงวิธีการเขียนเทียนด้วยชั้นตั้ง

ข้อควรระวัง

- เส้นเทียนไหลแรงฟูกระจายเส้น โตไม่สวยงามเกิดจากน้ำเทียนร้อนเกินไป ควรปรับอุณหภูมิให้ต่ำลงหรือกดปลายปากกาให้มาขึ้นเพื่อเป็นการปิดปลายท่อน้ำเทียนให้ไหลช้าลง

- ปากกาเขียนอุดตัน เนื่องจากมีเศษฝุ่นละอองตกค้าง ปัญหานี้จะพบบ่อยควรเตรียมไส้แท่งหรือเส้นลวดเล็ก ๆ หรือสายกีตาร์เบอร์เล็กสุดไว้แท่งที่ปลายท่อนขณะที่แท่ง Tjanting จะต้องร้อนเพื่อจะสามารถแทงทะลุได้ ดึงเข้า-ออก 2-3 ครั้ง น้ำเทียนจะไหลตามปกติและหากอุดตันบ่อยเกินไป ควรจะมีการกรองน้ำเทียน โดยใช้ผ้าธรรมดากรองน้ำเทียนขณะร้อน ๆ 1-2 ครั้ง น้ำเทียนจะสะอาด แต่หากยังอุดตันอยู่ให้นำปากกาเขียนเทียนไปล้างในน้ำที่ผสมโซดาแอช และต้มจนเดือดแกว่งปากกาในน้ำไปมา หรืออาจนำปากกาเขียนเทียนแช่ในน้ำมันก๊าด เพื่อให้เทียนในปลายท่อนละลายและใช้เส้นลวดเส้นเล็กแทงเข้าไป หลังจากนั้นนำปากกาไปล้างสบู่ให้สะอาด เพื่อล้างน้ำมันก๊าดที่ติดอยู่กับปากกาเขียนเทียนออกให้หมด

- เทียนหยดในบางจุดที่สำคัญเป็นปัญหาที่เกิดจากความไม่ตั้งใจ ทำให้เสียรูปแบบและลวดลายไม่สวยงามเทียนหยดอาจมีน้ำเทียนเกาะที่ส่วนก้นของปากกาเขียนเทียน อาจใช้ผ้า , กระดาษชำระซับ หรือใช้ช้อนพลาสติกกรองรับ แต่หากต้องการขจัดรอยหยดบนพื้นผ้าอาจใช้การสะกิดเทียนออก แล้วใช้น้ำร้อนและฟู่กันขนแข็งทาละลายหยดเทียนให้สะอาดได้หรือใช้เตารีดร้อน ๆ รีดลงไปให้เทียนละลาย โดยใช้เศษผ้าหรือกระดาษรองด้านล่างในการเขียนเส้นเทียน ระหว่างการหยุดพักการเขียนไม่ควรแช่ปากกาเขียนเทียน ไว้ในภาชนะด้มเทียน เพราะจะทำให้เกิดปัญหา รอยเชื่อมต่าง ๆ หลุดออกหมด เนื่องจากน้ำเทียนมีอุณหภูมิสูง

ขั้นตอนการระบายสี

- 1) ละลายผงสีบาดิกกับน้ำอุ่นใส่ถ้วย โดยใช้สัดส่วนในการผสมคือ 1 ช้อนชา ต่อน้ำ 1/3 แก้ว คนให้ละลาย

ภาพที่ 37 สีผงบาดิก ภาชนะใส่น้ำสี และภู่กัน

- 2) ใช้ภู่กันระบายน้ำสะอาดลงไปก่อน ระวังอย่าระบายน้ำถูกเส้นเทียน เพราะจะทำให้สีไหลผ่านเข้าหากัน ทิ้งไว้ให้หมาด
- 3) ใช้ภู่กันระบายสีบาดิก โดยมีขั้นตอนลำดับการใช้ค่าสี คือ ระบายสีอ่อนก่อน แล้วตามด้วยสีที่เข้มกว่าเสมอ
- 4) ทิ้งไว้ให้สีแห้งสนิท
ข้อควรระวัง

การระบายสีต้องคำนึงถึงความสะอาดของสี ควรมีภู่กันเฉพาะสี หรือให้ล้างน้ำให้สะอาด และซับภู่กันด้วยผ้าหรือทิชชูทุกครั้งก่อนจะทำการจุ่มสีอื่น

ภาพที่ 38 แสดงวิธีการระบายสีบาดิก

ขั้นตอนการเคลือบ

1) น้ำยาที่ใช้เคลือบซึ่งเรียกว่า โซเดียมซิลิเกต (NaSiO) ก่อนใช้อาจผสมเจือจางโดยใช้ โซเดียมซิลิเกต 1 ส่วน ต่อน้ำ 1/5 ส่วน เพื่อไม่ให้น้ำยาเข้มข้นเกินไป และไม่ควรมผสมเหลวจนเกินไป จะทำให้ไม่สามารถเคลือบผ้าให้สีเกาะติดได้และยังทำให้สีซีมเลอะเทอะ

ภาพที่ 39 โซเดียมซิลิเกต (NaSiO) แปรงเคลือบน้ำยา และภาชนะ

2) ใช้แปรงแบนสำหรับทาสีขนาดประมาณ 2 นิ้วระบายน้ำยาเคลือบบนบริเวณที่เป็น ลวดลายให้ทั่วแล้วทิ้งไว้ 2-12 ชั่วโมง

ข้อควรระวัง

การเคลือบผ้าบาติก การเคลือบผ้าบาติกเป็นขั้นตอนที่ทำให้สีเกาะติดแน่นกับ เส้นใยผ้าอย่างถาวร การเคลือบน้ำยาจะต้องรอให้สีแห้งสนิทเสียก่อน จึงจะสามารถเคลือบได้

ภาพที่ 40 แสดงวิธีเคลือบโซเดียมซิลิเกต (NaSiO)

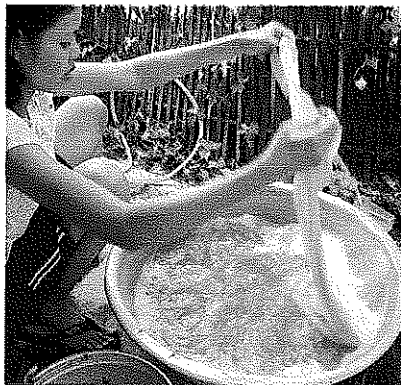
ขั้นตอนการจัดเทียบ

- 1) ใส่น้ำประมาณ 2/3 ของภาชนะทั้งสอง ต้มน้ำให้เดือด 2 ภาชนะ ภาชนะที่ 1 ไม่ต้องผสมสิ่งใดลงไป ภาชนะที่ 2 ใส่มะขามป้อมหรือสบู่เหลวประมาณ 1 ช้อนโต๊ะ
- 2) นำผ้าลงจุ่มในภาชนะแรก แล้วกวนผ้าเพื่อให้ผ้าถูกน้ำร้อนได้ทั่ว เพื่อละลายเทียน ตักผ้าขึ้น

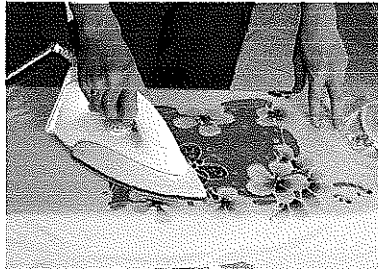
ภาพที่ 41 แสดงวิธีต้มละลายเทียนและทำความสะอาด

- 3) นำผ้าลงจุ่มในภาชนะที่ 2 ที่ใส่มะขามป้อมหรือสบู่เหลวเป็นส่วนผสม เพื่อชำระล้างผ้าให้สะอาด หลังจากนั้นใช้ไม้เกี่ยวผ้าขึ้น ควรมีไม้ 2 อัน เพื่อสะดวกในการใช้งาน ยกขึ้นลงหลาย ๆ ครั้ง นำผ้าไปล้างน้ำให้สะอาดนำไปตากให้แห้งต่อไป

ภาพที่ 42 แสดงวิธีการซักล้างและตากผ้า

- 4) รีดด้วยเตารีดเพื่อขจัดเทียนที่อาจเหลือตกค้าง และสีติดคงทนยิ่งขึ้น

ภาพที่ 43 แสดงวิธีการรีดผ้า

ข้อควรระวัง

ควรหลีกเลี่ยงการตากผ้าบดกกลางแสงแดด เพราะจะทำให้สีซีดเร็วกว่าปกติ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ผลงานการออกแบบลวดลายบาติกบนเสื้อยืดคอกลมแขนสั้น
เรื่อง “เอกลักษณ์จังหวัดมหาสารคาม”

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาพที่ 44 ผลงานสำเร็จแบบที่ 1 ดอกลีลาวดี

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาพที่ 45 ผลงานสำเร็จแบบที่ 2 ดอกทิวลิป

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาพที่ 46 ผลงานสำเร็จแบบที่ 3 พระรัตนาดูน
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาพที่ 47 ผลงานสำเร็จแบบที่ 4 อาชีพทำนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ภาพที่ 48 ผลงานสำเร็จแบบที่ 5 กลองยาววาปี
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาพที่ 49 ผลงานสำเร็จแบบที่ 6 มั่นแกวบรือ (เอื้อปเป็ลือसान)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาพที่ 50 ผลงานสำเร็จแบบที่ 7 ลิงโกสุม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ภาพที่ 51 ผลงานสำเร็จแบบที่ 8 ปุตุลกระหม่อม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY
ภาพที่ 52 ผลงานสำเร็จแบบที่ 9 บ้านหม้อ